

28.4.2020

Eduskunnan sivistysvaliokunta

SiV@eduskunta.fi

VNS 1/2020 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2024

AMKE ry:n lausunto valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2024

Koronavirustilanne on johtanut kansainvälisen talouden taantumaa, tuotannon häiriöihin ja kysynnän rajuun vähenemiseen. Suomen bruttokansantuotteen arvioidaan supistuvan voimakkaasti v. 2020. Työllisyys heikkenee ja sekä työttömyys että lomautukset lisääntyvät nopeasti.

Elvytystoimien rinnalla on välttämätöntä päättää myös rakenteellisista toimista, joilla Suomi palautetaan kriisin jälkeen kestäväen kasvun. Koulutuksella ja yhteiskunnan osaamispääoman varmistamisella on keskeinen rooli koronaviruksen aikana ja sen jälkeen talouden elvytystoimissa ja yhteiskunnan rakenteellisten uudistusten toteuttamisessa.

Ammatillisen koulutus on keskiössä talouden elvyttämisessä

Koronakriisi seurauksena suuri joukko yrityksiä on joutunut vakaviin taloudellisiin vaikeuksiin. Lomautusten ja irtisanomisien määrä kasvaa jyrkästi. Työikäisellä väestöllä on entuudestaan nopeasta osaamistarpeiden muutoksesta johtuvaa osaamisen päivittämisen- tai uusimistarvetta.

Lomautetuille- ja irtisanotuille on tärkeää tarjota mahdollisimman nopeasti osaamis- ja koulutuspalveluita. Osaamisen lisäksi koulutus tarjoaa mielekästä tekemistä, ehkäisee työelämästä syrjäytymistä, lisää hyvinvointia ja nopeuttaa oleellisesti työelämään paluuta.

Ammatilliseen koulutuksen resurssimuutosten painopisteet 2021-2024

Nopea yhteiskunnan teknologiakehitys ja väestörakenteen muutoksen lisäävät koulutus- ja osaamistarpeita. Tästä huolimatta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alan noin 7 mrd.€ talouskehys on vuoden 2022 jälkeen loivasti laskeva.

Merkittävimmät valtiontalouden kehityksen ammatilliseen koulutuksen määrärahoihin liittyvät lisäykset kohdistuvat pääasiassa oppivelvollisuuden laajentamisen kustannuksiin sekä sosiaali- ja terveysalan lähihoitajamitoituksista johtuvien lisäkoulutustarpeiden tyydyttämiseen.

Kehyksestä puuttuu hallitusohjelmassa luvattu 135 M€ ”tulevaisuusinvestointirahoitus”, jonka avulla voidaan osaltaan toteuttaa opetus-, ohjaus- ja tukiresurssien palautusta pitkään jatkuneiden koulutusleikkausten jälkeen.

Lähihoitajakoulutuksen lisäämiseksi kohdennetaan määräaikaaisesti yhteensä 116,5 milj. euron lisäys vuosille 2021-2024. Opetus- ja kulttuuriministeriön arvio kustannuksista on kuitenkin 148 M€.

Oppivelvollisuusikä korotetaan 18 ikävuoteen ja samalla toteutetaan maksuton toisen asteen koulutus. Oppivelvollisuuden laajentamiseen ja toisen asteen maksuttomuuteen varataan 22 M€. v. 2021, 65 M€ v. 2022, 107 M€ v. 2023 ja 129 € v. 2024.

Osaajapulaan vastaamiseen liittyviä jatkuvan oppimisen nopeavaikutteisia toimia varten siirretään työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta 10 milj. euroa vuosina 2023 ja 2024 opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle.

TE-toimistojen toimintamenoihin lisätään 3,8 milj. euroa v. 2021—2022, josta työllisyyden kuntakokeiluun kohdennetaan 1,1 milj. euroa, Ohjaamoiden vahvistamiseen 2,5 milj. euroa ja Kohti oppisopimusta -mallin toimeenpanoon 0,2 milj. euroa.

Amke:n lausunto 2021-2024 kehikseen

Välittöminä toimina tulee toukokuun lisätalousarviossa varmistaa jo tälle vuodelle riittävä lisärahoitus työvoima- ja yhteishankintakoulutukseen. Tämän rahoituksen tarve tulee lähivuosina kasvamaan voimakkaasti. Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on osaamista toimia työhallinnon tukena työttömien ja lomautettujen ohjauksessa ja neuvonnassa. Tämä resurssi tulee hyödyntää.

Ammatillisen koulutukseen vuosina 2021-2024 suunnattavat talouskehiksen painopisteet ovat epätasapainossa. Lisämäärärahat kohdistuvat yksittäisiin kohderyhmiin. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoista lähes 2/3 on yli 20-vuotiaita. Tätä jatkuvan oppimisen kohderyhmää ei huomioida riittävästi.

Vanhusväestön määrän kasvusta ja hoitajamitoituksesta johtuva lähihoitajien koulutustarve on todellinen, mutta se kääntää katseen pois tosiasiaista, että monilla aloilla on paheneva pula ammattiosaajista. Esimerkiksi teknologiateollisuuden osaajapulalla on suora yhteys talouskasvuun.

Tarvitsemme voimakasta työikäisen väestön uudelleen- ja täydennyskoulutusta sekä työ- koulutusperäisen maahanmuuton merkittävää lisäämistä. Pystyäkseen vastaamaan kasvaviin jatkuvan oppimisen tarpeisiin, ammatillinen koulutus tarvitsee pysyvää, vähintään 100 M€ tasokorotusta. Myös määräaikaisesta tulevaisuusinvestoinnista, jota on vielä vuosille 2021 ja 2022 jakamatta 135 M€ tulee pitää kiinni. Lisäksi lähihoitajakoulutuksen lisäämisen kustannukset tulee rahoittaa täysimääräisinä.

Hallituksen tavoite, että kaikilla työikäisillä on vähintään toisen asteen tutkinto, on tärkeä. Oppivelvollisuuden laajentaminen ja maksuton toinen aste ovat keinoja sen sijaan liian yleisluonteisia ratkaisemaan yksilöllisiä koulutuksen suorittamiseen liittyviä haasteita.

Oppivelvollisuuden laajentamisen kustannukset ovat karkaamassa liian suuriksi. Arviot vuotuisista lisäkustannuksista ovat jopa noin 200 M€. Hallituksen tulisi ottaa aikalisä ja valmistella sellainen oppivelvollisuusmalli, jossa yksilölliset tarpeet ja resurssit kohtaavat paremmin.

Kuntakokeiluun, ohjaamotoimintaan sekä oppisopimuskoulutuksen kehittämiseen kohdennettavat määrärahat ovat vaatimattomia tarpeeseen nähden.

Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys ry

Kari Kallonen
puheenjohtaja

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja